MEDEDEELING OVER HET KÉBLAI DER ROTINEEZEN.

DOOR

C. LEKKERKERKER.

De rij- of rondedans met gezang is voor de volkeren van het Oostelijk en Zuid-Oostelijk deel van den Archipel het meest voorkomend volksvermaak. De algemeene trekken van deze volksfeesten komen, naar de beschrijvingen te oordeelen, vrijwel overeen. Ter aanvulling van de beschrijvingen dier dansfeesten bij andere volken, volgt hier eene korte beschrijving van het feest, dat ik den 29sten Juni 1908 bijwoonde te 'Mboeain, hoofdplaats van het rijkje Oinalē, in het Westen van het eiland Rotē. De Rotineesche naam voor deze dans is *Kéblai*.

Het feest werd na zonsondergang ingeleid door muziek van een primitief orkest: vier gongs en een trom. Voor de gongs wordt eene lage stelling opgericht; drie gongs hangen op een rij in 't midden, de vierde aan een der schraagjes.

De trom vertoont den vorm van een zeer stompen kegel en heeft dus maar aan ééne zijde een trommelveel. De trommelslager geeft de leiding en zingt er bij.

De mannen met hun fantastische pandanhoeden in honderd vormen, hoofddekseis die den vreemdeling steeds aan eene maskerade doen denken, komen langzamerhand opdagen. De vrouwen komen wat later en houden zich eerst op den achtergrond. De preliminairén voor het eigenlijke dansfeest duren wat lang. Er wordt veel en luidruchtig gelachen en geschertst. De onvervalschte Rotinees kan, zoodra hij in groot gezelschap is, het gillen en schreeuwen niet laten.

Het feest wordt nu ingeleid door een eleganten zwaarddans. De danser heeft het bovenlijf ontbloot, terwijl zijn heupen zijn omgord door eene der fraaie zware inheemsche selimoet's van ikatan, waarvoor Oinalē bekend is. Bij zijne bewegingen, die hoe langer hoe sneller en hartstochtelijker worden, houdt hij het lichte zwaard in de rechter- en de scheede in de linkerhand. Zijn dansen wordt

begeleid door de muziek, waarvan het rythmus hoe langer hoe levendiger wordt.

Na den zwaarddanser treden twee mannen op die tandakken, begeleid door het gezang van een viertal andere mannen. Daar hunne prestaties niet wezenlijk verschillen van het tandakken op Java blijft eene nadere beschrijving achterwege.

Nu volgt weer een andere zwaarddans. Waar het gevest van het zwaard overgaat in het lemmer is rechthoekig op dit lemmer eene stok bevestigd, die met allerlei flodders van gekleurde lapjes en bosjes haar is versierd. Die stok wordt onder den arm gehouden bij het dansen en de versierselen zijn zoovele bewijzen van dapperheid des eigenaars. Het korte, lichte zwaard maakt eerst een wat kinderachtigen indruk. Deze indruk verdwijnt echter spoedig als de danser hartstochtelijker wordt. Duidelijk ziet men in zijne bewegingen de nabootsing van een verwoed gevecht tegen eene overmachtige menigte. Hij windt zich meer en meer op en hakt met helsch geschreeuw op den vijand los. Het is duidelijk dat bij dien man een ingesluimerd vechtinstant ontwaakt is; het strijden wordt voor zijne verbeelding werkelijkheid, zijne hartstochten worden hem de baas. Alsof hij dit nog juist inzien staakt hij zijn spel en trekt zich afgemat terug tusschen de omstanders.

Nu treedt een temoekoeng (raadsheer van den radja) op, die achtereenvolgens twee verschillende zwaarddansen uitvoert, de laatste met het uitgetrokken zwaard, zonder schede. Bij deze dansen draagt hij als *meo* (voorvechter) om de enkels een band van geitenvel, met de haren er aan en versierd met belletjes, zoodat bij deze dansen meer de sierlijkheid en de rythmus der bewegingen, dan het strijdvuur aan den dag komen.

Het optreden van eene vrouw en twee kleine meisjes als solo-danseressen kan stilzwijgend worden voorbij gegaan; de wijze van dansen is dezelfde als die van de talèdèk's of ronggèng's op Java; haar kleeding is minder sierlijk, maar het aantal metalen sieraden der volwassen danseres is grooter; hals, rug en armen zijn er door bedekt.

Nu neemt het eigenlijke Kéblai een aanvang. Vrouwen, oud en jong, en volwassen meisjes scharen zich in een kring, strekken de armen uit en laten de hand steunen op den schouder harer burens links en rechts. Aldus ontstaat een gesloten keten; de mannen bepalen zich tot de rol van toeschouwers, maar leven geheel met den dans en het gezang mee. Nu en dan treedt een hunner onder de armen der vrouwen door in het midden van den kring

om eene geïmproviseerde pantoen voor te dragen. Eene pantoen is het eigenlijk niet, tenminste niet altijd. Het zijn zingend voorgedragen versregels, 1 of 2 of meer, eene toespeling bevattende op de aanleiding tot het feest of op eene actualiteit voor de streek of in 't algemeen eene geestigheid inhoudende. De vrouwen nemen den regel of den slotregel als refrein over en zingen die herhaalde malen, tot een nieuw refrein door den improvisator is aangegeven. Soms springt een tweede minstreel plotseling in den kring en wedijvert met den ander in geestigheid.

De aandacht wordt meer en meer gespannen en er ontstaat een ware wedstrijd wie door zijn geestigheden het meest in den smaak zal vallen.

Als het aantal deelnemers aan den dans steeds toeneemt worden er twee kringen gevormd.

De vrouwen bewegen zich in een kring, maar zoo langzaam dat de beweging in zijdelingsche richting bijna niet is waar te nemen. Bij elk schuifelpasje naar rechts worden twee passen vóórwaarts en twee passen achterwaarts gemaakt, welke passen worden geaccentueerd door een licht stampen met den rechtervoet. De ronggengs dansen mee in den kring en hebben een band met schelletjes om de enkels, door welker geklingel het lichte stampen wordt begeleid. De schuifel- en stampbewegingen worden door allen zóó volkomen gelijktijdig uitgevoerd dat oog en oor er aangenaam door worden aangedaan. De bovenlijven wiegelen deinend op de maat naar links en rechts. Later op den avond gaat het rustige in de bewegingen verloren. Naarmate het gezang van den improvisator en de refreinen der vrouwen wilder worden, versnellen ook de passen; bij allen komt de pret er in; de twee passen naar voren en naar achteren worden sprongen, waarbij de keten van armen zwaait en de bovenlijven sterk vóór- en achterwaarts worden gebogen; de oogen glinsteren en de borsten hijgen. Het tempo van zang en dans versnelt. Bij eene geestige passage van de pantoenzangers wordt de hilariteit algemeen, men klapt in de handen en nu gaan ook mannen, meegesleept door de feestvreugde, deel uitmaken van den dansenden kring en zwaaien mee. Nu en dan valt de muziek in.

Het gezang der vrouwen is zeer eigennaardig. In het begin, als alles nog zeer kalm gaat, antwoordt het koor alleen door een gerekt a... ho..... ho..... ho..... met intervallen van groote en kleine sekonden: f-g-f-e. Na elke passus van den voorzanger antwoordt het vrouwenkoor met hetzelfde refrein, dat als aanmoediging en belooning

moet gelden. Daar de stemmen van zelf zakken zet iemand soms in hooger toonaard in, waarbij hij door de anderen wordt gevolgd. Als later de pantoens langer worden en sprekender voor het gehoor, worden de slotregels nagezongen, tot tien, twintig maal achter elkaar.

De voorzanger zingt bijv.: „Lē olē olē wanéto“, welke woorden ongeveer beteekenen: „Onze heer komt hier vischvangen“ welk refrein in steeds sneller tempo herhaaldelijk wordt nagezongen. De improvisator gaat dit thema verder uitwerken en wordt door het koor gevolgd. De noodige toespelingen ontbreken natuurlijk niet.

Het geheele gezang is niet onwelluidend; alleen worden de stemmen van de opgewonden voorzangers spoedig heesch en rauw.

Men ziet duidelijk dat de deelnemers zich uitstekend vermaken. Het feest duurt den heelen nacht door en het is een raadsel hoe de deelnemers het zoo lang kunnen volhouden als het ten slotte vrij wild en luidruchtig toegaat. Ondanks de luidruchtigheid blijft het gepast en ordelijk toegaan.

Ongeveer een zevende deel van de bevolking van Roti is tot het Christendom overgegaan; de Christenen, ofschoon wel wat minder belangstellend voor het oude volksfeest, nemen er ook aan deel.